

МУЗЕЙ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ КУЛЬТУРНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА НА БУКОВИНІ: ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

У статті аналізуються особливості музею як соціального інституту культурного представництва на Буковині у ракурсі взаємовпливу традицій та інновацій. Досліджуються традиції та сучасні тенденції функціонування музеїв як соціокультурних інститутів, трансформаційні процеси в музейній справі на Буковині, а також впровадження новітніх технологій та методик роботи з відвідувачами.

Ключові слова: національна культурна спадщина, традиції, інновації, краєзнавчий музей, художній музей, експозиція, музей під відкритим небом, скансен, музейний маркетинг та менеджмент, аудіогід.

Сьогодні, в час глобалізаційних та урбанізаційних процесів, актуально залишається проблема збереження національних традицій та національної самобутності людини. Ця проблема торкається і музейної сфери, де чи не найяскравіше можна побачити поєднання минулого і сучасного, традиційного та інноваційного. Музейна справа сучасної України, орієнтуючись на європейську практику, спрямована на розвиток у інформаційно-культурному руслі. В цьому контексті необхідно звернути увагу на трансформаційні процеси в музейній діяльності, де важливе місце займає не лише впровадження інноваційних методів роботи та сучасних технологій, а й переосмислення традиційного функціонування.

Музей ХХІ ст. почав по-новому впливати на сучасне суспільство, змінив пасивні методи роботи з відвідувачами на активні, удосконалив та осучаснив експозиційну діяльність, став тим соціокультурним інститутом, котрий повинен задовольняти естетичні потреби людей, а також бути місцем духовної комунікації, формуючи самобутню та гармонійну особистість.

Метою даного дослідження є науковий аналіз музею як соціокультурного центру на Буковині в ракурсі взаємовпливу традицій та інновацій. Для досягнення даної мети варто вирішити такі завдання: визначити місце і роль музею у соціокультурному житті окремого регіону, дослідити трансформаційні процеси в сучасній музейній діяльності Буковини та їх регіональну специфіку, виявити та продемонструвати традиційні та інноваційні методики і технології у діяльності музейних установ буковинського краю, а також їх взаємодію та взаємовпливи.

Історію функціонування музеїв Буковини, а також їх сучасний стан та діяльність досліджували такі науковці, як Є. Антонюк-Гавришук [1], В. Любківська, І. Кіцул [6], О. Затуловська, І. Піддубний, І. Скільський [2] та ін. Проте проблема музеїв як соціального інституту культурного представництва на Буковині в контексті взаємодії традицій та інновацій залишається малодослідженою.

Піднесення української державності повинне відбуватися через соціокультурний розвиток у кожному регіоні країни. Як соціальний інститут, музей має унікальне значення для певного регіону. Перш за все, музей є центром наукового документування регіону. Саме тут зосереджені матеріальні свідчення (документи) розвитку історії, культури, природи регіону, які несуть в собі автентичну інформацію та мають велике наукове й культурне значення. Музей є одним із центрів науково-дослідної діяльності регіону, оскільки відбір та використання музейних предметів в якості експонатів вимагають значної дослідницької роботи, а отримані результати часто є науковими відкриттями. Він є закладом культурного представництва регіону, адже музейні експонати є зразками культурної спадщини і власне в них акумульовані культурні норми, що домінують на певній території в певний час [4].

Музей як соціокультурний центр регіону, вдало підкреслює російський вчений Ю. Комлев, виконує такі функції, як дослідження й збереження історико-культурної спадщини регіону, представництво історії та культури регіону, організація вільного часу мешканців регіону, залучення людини в культурне середовище регіону, формування культури, моральності, патріотизму мешканців регіону тощо. А загалом музей здатен зробити власний імідж регіону цікавішим, багатограннішим та авторитетнішим. У свою чергу, адміністративна влада регіону теж повинна робити свій внесок у розвиток музейного представництва регіону, а саме підтримувати матеріально-технічну базу музеїв, допомагати у підготовці кваліфікованих працівників, юридично регулювати діяльність музеїв регіону, пропагувати музейну справу, забезпечувати безпеку й збереження музейних колекцій та ін. [4].

Сучасне суцільне поглинання людини інформаційним простором і високими технологіями змушує музеї оновлюватися та використовувати ці ж засоби для залучення якомога більшої аудиторії. Проте це не означає зміни основної мети музейних закладів, а саме збереження та передачу традиційної національної культурної спадщини. Відтак можна помітити взаємозв'язок традицій та інновацій. "Спроби осучаснити традиційний музей розпочалися на Заході ще в 70-х роках ХХ ст. За основу було

взято естетичний підхід, а важливим інструментом осмислення і вдосконалення нових форм стала теорія комунікації. Це сприяло тому, що музеї стали перетворюватися в компонент індустрії розваг, активно розвивалася і функція організатора дозвілля, почали розвиватися технології, спрямовані на залучення якомога більшої кількості відвідувачів ... Відбувся поворот від моделі музею, як установи, яка задовольняє суспільні потреби у збереженні і використанні предметів реального світу в якості документальних засобів соціальної інформації, до моделі соціально-культурного інструмента, що виконує певне соціальне замовлення. Від принципів наукового пізнання – збирання і представлення соціально значущої інформації, яку містять музейні предмети, перейшли до суб'єктивних понять, до розробки технологій впливу на емоційне сприйняття відвідувачів" [2, 3].

Музеї Буковини, одного зі своєрідних історико-етнографічних регіонів України, продовжуючи традиції загальноукраїнського євроінтеграційного курсу, доповнюють традиційні форми музейної діяльності сучасними, такими як впровадження новітніх інформаційних технологій, використання музейного менеджменту та маркетингу, створення "віртуальних музеїв" тощо. Музеї засвідчують історію Буковини від найдавніших часів до наших днів у численних пам'ятках старожитностей. Вони окреслюють заселення цього регіону та освоєння його природних ресурсів, розвиток української культури в межах різних держав, в умовах багатомовності, багатоконфесійності та полікультурності. Найвідомішими серед великої кількості державних та громадських музеїв Чернівецької області є такі: Чернівецький краєзнавчий музей, обласний художній музей, обласний музей народної архітектури та побуту, літературно-меморіальні музеї Ольги Кобилянської, Юрія Федьковича, Володимира Івасюка, Чернівецький музей авіації і космонавтики, музей історії та культури євреїв тощо.

Найбільшим музеєм Чернівецької області за кількістю експонатів (близько 90 тисяч) є Чернівецький обласний краєзнавчий музей. Його особливістю є те, що він є першим і найстарішим музеєм Буковини, який функціонував за часів і Австро-Угорщини, і Румунії, і Радянського Союзу та пережив дві світові війни. Саме він зберігає ті музейні експонати, які характеризують Буковину як поліетнічний та багатоконфесійний регіон.

Як зазначив ексміністр культури України Михайло Кулиняк: "Головна проблема музейної сфери в сучасній Україні полягає в тому, що державні та комунальні музейні заклади, а також процеси, які забезпечують їхню роботу (зокрема реставрація, підготовка кадрів, нормативно-методичний супровід), багато в чому продовжують рухатися за пострадянською інерцією. Водночас ситуація навколо музеїв кардинально змінилася. Середовище, в якому діють музеї, стало конкурентним. З'явилися нові гравці, що змагаються за увагу публіки" [5, 2]. Зважаючи на це, працівники Чернівецького обласного краєзнавчого музею намагаються знайти нові форми й методи роботи, "оживити" свою колекцію, впроваджувати сучасні мультимедійні технології та активно використовувати можливості мережі Інтернет.

Так, з 2012 р. краєзнавчий музей пропонує своїм відвідувачам нову послугу – аудіогід. Аудіогід веде екскурсії для тих людей, які бажають оглянути експонати самотужки. Прослухати розповідь про надбання музею можна двома мовами, українською та англійською. Для осіб з вадами зору в музеї існують путівники з рельєфними ілюстраціями і написами шрифтом Брайля. А для зручності відвідувачів та для популяризації власне музею запускають інформаційний веб-портал в Інтернеті [10].

Серед нових методів роботи з відвідувачами Чернівецький краєзнавчий музей практикує майстер-класи з різноманітних ремесел, що властиві буковинському краю, де люди можуть не тільки подивитися на готовий виріб, а спостерігати процес його виготовлення та взяти в ньому участь. Зокрема, до Дня міста 2010 року музей організував майстер-клас з виготовлення керамічних виробів, а 2011 р. – майстер-клас з вишивання у техніці "лічильна гладь", з валяння вовною та з виготовлення листівок ручної роботи. Використання майстер-класів для залучення більшої аудиторії є новітнім методом, проте їх метою є передача вмінь та навичок іншим поколінням задля збереження традицій буковинського народного мистецтва.

Відтак Чернівецький краєзнавчий музей, що є основним культурно-освітнім осередком на Буковині, дає змогу долучитися до культурної спадщини минулого та побачити сучасну історію регіону. Він пропагує ідеали порозуміння між людьми різних національних меншин, які творять і розвивають буковинську культуру в умовах незалежності та суверенітету України. Музей активно працює над впровадженням інноваційних технологій та використанням нових форм та методів роботи з відвідувачами.

Музеєм, який займає помітне місце у культурному житті Буковини, є Чернівецький художній музей. Сьогодні митець живе і творить в особливому суспільстві, в середовищі масової культури, яка впливає на його творчість, змушує його стати зрозумілим, адекватним посередньому "попиту" на мистецтво. Художник не повинен догоджати масовій свідомості та підкорятися механізмам спрощення, вульгаризації, знижувати планку художнього ідеалу. В цьому сенсі роль традиційного художнього музею як унікального хранителя якісної художньої "продукції" незамінна. Музей допомагає зберегти всю систему художньої діяльності, мистецтва загалом, в соціальному та культурному просторі, в історичному часі, не розчиняючись в буденних некультурних та немистецьких явищах, з якими він постійно взаємодіє [8, 30-33].

Важливою подією для музею є створення постійно діючої експозиції "Орнаментальне мистецтво Буковини", котра була започаткована 11 квітня 1996 р. Значну частину експонатів збірки складають твори народного й декоративно-ужиткового мистецтва (вишивка, ткацтво (зокрема, килимарство), художня обробка дерева, металу, шкіри, кераміка, писанкарство).

Враховуючи нові вимоги сучасного суспільства, Чернівецький художній музей активно залучає відвідувачів шляхом експозицій тимчасових експериментальних виставок, які популяризують модерні види мистецтва. Так, у листопаді 2010 р. відбулася персональна виставка мисткині з Тернопільщини Атени Руснак "Медитація з піском", де основним матеріалом творів був морський пісок з різних куточків світу. У вересні 2011 р. проходила персональна виставка молодого буковинського поета і художника Миколи Козека "Пропакт як реклама життя", або "Спочатку було слово...". М. Козек пропагує новий вид мистецтва – пропакт – вид творчості, коли картини пишуться на вірші, тобто спочатку автор пише вірш, а згодом створює на тему вірша живописну роботу. У такий спосіб на виставці експонувалися картини, під якими або на яких розташовані поезії. В лютому 2012 р. художній музей провів експериментальний мистецький захід "Клас-тест із кольору", де відвідувачі пройшли своєрідне тестування кольором, залишаючи різнокольоровими фарбами власні "сліди" від рук на лініях, намальованого на папері дерева, а потім на папірцях певного кольору писали заповітне таємне бажання, яке прикріплювали поряд із "слідами", символізуючи листя дерева. Тобто самі відвідувачі створювали "картину на строю" – картину, що містила в собі таємниці кожного учасника [7].

Чернівецький художній музей починає застосовувати сучасний музейний маркетинг та менеджмент, що дасть можливість залучати інвестиції для реалізації музейних проектів, отримувати благодійну та меценатську допомогу. Останніми роками активізувалися контакти музею з установами інших країн (Австрія, Румунія, Німеччина), що уможлиблює реалізацію деяких планів і задумів, а також обмін досвідом між музеєзнавцями різних країн. Зокрема, завдяки роботі науковців музею і при фінансовій підтримці уряду федеральної землі Карінтія (Австрія), з якою Буковина має партнерські відносини, в 2006 році був виданий альбом "Чернівецький художній музей". В січні 2009 року в м. Клангенфурт, (Карінтія, Австрія) відбулася підготовлена співробітниками музею виставка "Сучасне образотворче мистецтво Буковини. 1988-2008".

Навесні 2009 р. музей взяв участь у спільному румунсько-українському проекті "Мистецтво – спільна мова двох культур" [6, 8]. В березні 2011 р. в замку Хьохштедт в Швабії (Німеччина) відкрилася підготовлена художнім музеєм виставка "Сучасне образотворче мистецтво Буковини", присвячена 20-річчю Незалежності України. Варто відмітити, що більшість зв'язків з іншими країнами можлива завдяки поліетнічності краю, оскільки представники німецького та румунського населення підтримують тісні взаємозв'язки зі своїми батьківщинами.

Сьогодні Чернівецький обласний художній музей є культурно-мистецьким центром на Буковині, який знайомить своїх відвідувачів з історією буковинського мистецтва та творчістю сучасних митців України й світу. Значна увага приділяється питанням естетичного виховання учнівської та студентської молоді й певною мірою впливу на культурну атмосферу міського середовища. Важливими є нестандартні підходи, удосконалення форм спілкування з відвідувачами, широке впровадження живого діалогу та принцип: до знання через почуття. Як культурно-мистецький центр музей пропонує відвідувачам змістовну афішу, в якій заявлено багатоманітну тематику екскурсій по стаціонарній експозиції та тимчасових виставках, музично-мистецькі акції, лекції, презентації нових друкованих видань та мистецьких творів, перегляд відеофільмів та слайдсеансів на теми мистецтва та культури, оригінальні форми проведення вернісажів.

Кінець XIX ст. ознаменувався появою в Європі принципово нового типу музеїв, концепція якого певною мірою визначила напрям розвитку музеологічної думки в наступному столітті. Новий заклад отримав назву "музей під відкритим небом", а його творцем став шведський філолог та етнограф Артур Хаселіус (1833-1901) [11, 359]. Виникнення першого музею під відкритим небом було одним з проявів зростаючого протягом другої половини XIX ст. інтересу до народної культури та прагнення зберегти культурну самобутність. Одночасно його створення свідчило про появу нових тенденцій у власне музейній сфері. В музеології закріпилися і почали розвиватися думки про те, що зберігати та демонструвати слід не лише окремі пам'ятки, але і їх функціональні зв'язки з іншими об'єктами, що необхідно відтворювати все це цілісне історичне середовище, яке формується різноманітними за цінністю об'єктами. Таким чином, в експозиційній практиці 1870-1880-х рр. поступово почали створюватися принципи, які зіграли значну роль у формуванні майбутньої концепції музею під відкритим небом – перенесення будівель і відтворення в них справжніх інтер'єрів [11, 362-363].

В Україні музеї просто неба, або так звані скансени, почали з'являтися на початку 60-х років XX ст. Проте вони й досі залишаються найбільш ефективними формами виявлення, збереження та популяризації етнографічних пам'яток, "найбільш раціональної і дійової форми показу оригінальних пам'яток народної архітектури, предметів побуту і вжитку, знарядь праці, творів народного мистецтва у взаємозв'язку та в природному оточенні" [3, 128]. Один з шести існуючих в Україні музеїв під відкритим небом знаходиться в Чернівцях, котрий був заснований у 1977 р. Це Чернівецький обласний музей народної архітектури і побуту.

Як було зазначено вище, протягом останніх 20 років у музейній справі відбулися зміни у відносинах між музеєм та відвідувачами. Адміністрація Чернівецького обласного музею народної архітектури та побуту намагається зробити музей більш "живим" та ближчим до відвідувачів, для цього найбільше використовуються нові театральні методи з використанням костюмів, рольових ігор, принципів сценарної побудови музейних програм. Для того, щоб людина могла справді відчувати й зрозуміти

музейний простір, пропонується не тільки дивитися і слухати, але й доторкатися, смакувати, нюхати, брати участь у багатьох музейних програмах.

Проте в даних дійствах важливо не зробити з музею розважальний центр, і не затьмарити, а навпаки, підкреслити значення музейних предметів. Як стверджував директор одного з найбільших у світі музеїв прикладного мистецтва, лондонського Музею Вікторії та Альберта, Рой Стронг: "Від нас вимагають масового охоплення населення і популяризації знань, тому доводиться закликати на допомогу всю винахідливість, щоб виконуючи цю установку, одночасно зберегти високий якісний рівень музейної роботи. ... Музей покликаний не розважати та інформувати, але й сприяти культурному розвитку. Так, він є засобом спілкування і повинен бути таким. Але в першу чергу музей на основі наукового підходу здійснює комплектування та зберігання найвизначніших культурних цінностей – без цього джерело знань вичерпується..." [9, 9].

У музеї під відкритим небом, окрім звичайних екскурсій, стали проводитися різноманітні фольклорно-етнографічні й етно-духовні свята та фестивалі, наприклад, "Від Різдва Христового до Йордану", "Обнова-фест", "З любов'ю до рідного краю" та ін. Найпопулярнішими на всіх святах є чисельні майстер-класи з гончарства, ткацтва, різьбярства, писанкарства, макраме, малювання, виготовлення ляльок-мотанок, музичних інструментів, плетіння кіс, аквагрим, ліплення вареників тощо. Особливостями фольклорно-етнографічного свята "Від Різдва Христового до Йордана", що проходить щорічно у січні, є театралізоване дійство (колядки, маланки, щедрівки, йорданські пісні), ритуально-обрядова ватра, можливість взяти участь у традиційних зимових розвагах: катання на конях, санях, сноутюбах, а також скуштувати страви буковинської кухні [12].

Показником успішності та новаторських ідей у музейній діяльності є власний веб-сайт, який Чернівецький музей під відкритим небом започаткував у 2009 р. На даному сайті з гаслом "Збережемо традиції для майбутнього!" музей знайомить свою віртуальну аудиторію з новинами музею, з експозицією, з майбутніми проектами, з напрямками науково-дослідної роботи, їх результатами і публікаціями та з послугами, які надає музей відвідувачам. Створення веб-представництва музею допомагає йому в оперативному донесенні інформації до кожного користувача, який цікавиться роботою музею, ознайомити потенційного відвідувача з історією установи, з часом і розпорядком роботи, популяризувати себе та свої колекції, надавати інформацію про нові музейні акції та про події, які вже відбулися тощо [12].

Отже, Чернівецький обласний музей народної архітектури і побуту активно сприяє у справі відродження та збереження традиційних звичаїв та обрядів, що досягається за допомогою як традиційних, так і сучасних форм та методів роботи з відвідувачами, а також відіграє значну роль у розвитку народних ремесел та ремесел на Буковині.

Загалом розвиток та функціонування музеїв буковинського краю за умов незалежності України активізувався. Їх зібрання є духовною скарбницею Буковини, і одночасно невід'ємною частиною загальноукраїнської історико-культурної спадщини. Музейна політика регіону намагається слідувати новим тенденціям сучасної епохи, згідно з якими музей вже не тільки сховище і науково-дослідний центр, як його представляла традиційна концепція, а й інструмент соціокультурних змін, простір, наповнений історико-культурними традиціями та національним духом.

Дедалі більшої необхідності у музейній практиці набуває використання новітніх інформаційних технологій, з'являються віртуальні простори, де кожен відвідувач може ознайомитися з пам'ятками матеріальної і духовної культури. Незважаючи на появу нових видів музеїв та сучасні підходи до експозицій, загальноприйняте уявлення про музей залишається незмінним. Особливість та соціокультурна сутність музею полягають у тому, що основою його діяльності є культурні пам'ятки, які він виявляє, збирає, зберігає, вивчає і демонструє. Культуротворча роль музейних установ Буковини сприяє формуванню та розвитку гармонійного духовного середовища регіону, а також збереженню культурних традицій краю за допомогою інноваційних методів сучасного інформаційного суспільства.

Література

1. Антонюк-Гавришук Є. Музеї Буковини / Є. Антонюк-Гавришук. – Чернівці: Видавничий дім "Букрек", 2007. – 192 с.
2. Затуловська О.П. Передмова / О. Затуловська // Сучасний музей. Наукова й експозиційна діяльність. Матеріали наукової конференції, присвяченої 145-й річниці заснування Крайового музею в Чернівцях (15 грудня 2008 р.) / Ред. О.П. Затуловська, І.А. Піддубний, І.В. Скільський. – Чернівці: ДрукАрт, 2008. – С. 3-5.
3. Козій Г. Першому в Україні музею просто неба – 45 / Ганна Козій // Краєзнавство. – 2009. – № 1-2. – С. 128-134.
4. Комлев Ю. Э. Музей как социально-культурный центр региона [Электронный ресурс] / Ю. Комлев // Теория и практика общественного развития: электрон. период. изд. – 2011. – № 3. – Режим доступа: <http://teoriapractica.ru/3-2011/kulturologiya/komlev.pdf>.
5. Кулиняк М. Держава захистить майнові комплекси музеїв / М. Кулиняк // Урядовий кур'єр. – 30 серпня (№155 (4799)). – 2012. – С. 2.
6. Любківська В. 20 років з життя Чернівецького художнього музею: здобутки і проблеми. / В. Любківська, І. Цицук // Художній музей початку 21 ст. і його роль у формуванні сучасного культурного середовища: матеріали міжнародної науково-практичної конференції до 20-річчя Чернівецького обласного художнього музею // Упорядник В. Любківська. – Чернівці: Золоті литаври, 2008. – 84 с.

7. Мистецькі новини Буковини [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://artkomari.ucoz.ru>
8. Мочалова Н.Ю. Художественный музей как инструмент самоидентификации / Н.Ю. Мочалова. // Вопросы музеологии. – 2011. – № 2. – С. 30-36.
9. Стронг Р. Музей и коммуникация / Р. Стронг // Museum. – 1983. – № 138. – С. 9.
10. У Чернівецькому обласному краєзнавчому музеї з'явився аудіогід [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://molbuk.ua/chernovtsy_news/44701-u-chernveckomu-oblasnomu-kraeznavchomu-muzeyi-zyavivsyia-audogd.html.
11. Юрєнева Т.Ю. Музей в мировой культуре / Т. Юрєнева. – М.: Русское слово – РС, 2003. – 536 с.
12. Чернівецький обласний музей народної архітектури та побуту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://skansenbuk.cv.ua/ua/index_ua.htm.

References

1. Antoniuk-Havryshchuk Ye. Muzei Bukovyny / Ye. Antoniuk-Havryshchuk. – Chernivtsi: Vydavnychi dim "Bukrek", 2007. – 192 s.
2. Zatulovska O.P. Peredmovna / O. Zatulovska // Suchasnyi muzei. Naukova y ekspozytsiina diialnist. Materialy naukovoi konferentsii, prysviachenoi 145-y richnytsi zasnuvannia Kraiovoho muzeiu v Chernivtsiakh (15 hrudnia 2008 r.) / Red. O.P. Zatulovska, I.A. Piddubnyi, I.V. Skil'skyi. – Chernivtsi: DrukArt, 2008. – S. 3-5.
3. Kozii H. Pershomu v Ukraini muzeiu prosto neba – 45 / Hanna Kozii // Kraieznavstvo. – 2009. – № 1-2. – S. 128-134.
4. Komlev Yu. E. Muzey kak sotsialno-kulturnyy tsentr regiona [Elektronnyy resurs] / Yu. Komlev // Teoriya i praktika obshchestvennogo razvitiya: elektron. period. izd. – 2011. – № 3. – Rezhim dostupa: <http://teoria-practica.ru/3-2011/kulturologiya/komlev.pdf>.
5. Kulyniak M. Derzhava zakhystyt mainovi komplekxy muzeiv / M. Kulyniak // Uriadovyi kurier. – 30 serpnia (№155 (4799)). – 2012. – S. 2.
6. Liubkivska V. 20 rokov z zhyttia Chernivetskoho khudozhnoho muzeiu: zdobutky i problemy. / V. Liubkivska, I. Kitsul // Khudozhnyi muzei pochatku 21 st. i yoho rol u formuvanni suchasnoho kulturnoho seredovyscha: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii do 20-richchia Chernivetskoho oblasnoho khudozhnoho muzeiu // Uporiadnyk V. Liubkivska. – Chernivtsi: Zoloti lytavry, 2008. – 84 s.
7. Mystetski novyny Bukovyny [Elektronnyi resurs] . – Rezhym dostupu : <http://artkomari.ucoz.ru>
8. Mochalova N.Yu. Khudozhestvennyy muzey kak instrument samoidentifikatsii / N.Yu. Mochalova. // Voprosy muzeologii. – 2011. – № 2. – С. 30-36.
9. Strong R. Muzey i kommunikatsiya / R. Strong // Museum. – 1983. – № 138. – С. 9.
10. U Chernivetskomu oblasnomu kraieznavchomu muzei z'avyvsia audiohid [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://molbuk.ua/chernovtsy_news/44701-u-chernveckomu-oblasnomu-kraeznavchomu-muzeyi-zyavivsyia-audogd.html.
11. Yureneva T.Yu. Muzey v mirovoy kulture / T. Yureneva. – М.: Russkoye slovo – RS, 2003. – 536 s.
12. Chernivetskyi oblasnyi muzei narodnoi arkhitektury ta pobutu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://skansenbuk.cv.ua/ua/index_ua.htm.

Гнидка Е. А. Музей как социальный институт культурного представительства на Буковине: традиции и инновации

В статье анализируются особенности музея как социального института культурного представительства на Буковине в ракурсе взаимовлияния традиций и инноваций. Исследуются современные тенденции функционирования музеев как социокультурных институтов, трансформационные процессы в музейном деле на Буковине, а также внедрение новейших технологий и методик работы с посетителями.

Ключевые слова: национальное культурное наследие, традиции, инновации, краеведческий музей, художественный музей, экспозиция, музей под открытым небом, скансен, музейный маркетинг и менеджмент, аудиогид.

Hnydka K. Museum as a social institution of cultural representation on Bucovina: traditions and innovations

In the article it is analyzed the peculiarities of the museum as a social institution of cultural representation on Bucovina in the aspects of traditions and innovations. It is investigated current trends of functioning of museums as socially cultural institutions, transformational processes in Museology in Bucovina, and also the introduction of new technologies and methods of work with visitors.

Today, in the time of globalization and urbanization, the problem dealing with the preservation of national traditions and national identity of the person remains actual. This problem affects museum areas where you can the most clearly see the combination of past and present, traditional and innovative. Museology of modern Ukraine, focusing on European practice, is directed on the development in informationally-cultural mainstream. In this context it is necessary to pay attention to the transformational processes in museum activities, where not only introduction of innovative methods and modern technologies occupies an important place, but also rethinking its traditional functioning. Museum of the XXI century began newly to influence on modern society, changed passive methods of work with visitors to the active, improved and modernized exposition, became the socio-cultural institution which should meet the needs of people with aesthetic, cultural and artistic knowledge as well as be a place of spiritual communication, creating intelligent individual.

As a social institution, the museum has a unique value for each region. First of all, it is the center of scientific documentation and research activities in the region, since the selection, study and use of museum objects as artifacts require significant research, and the given results are often scientific discoveries. Museum is an institution of cultural representation of the region, because the museum exhibits are examples of cultural heritage and cultural norms that dominate in a particular area at a particular time.

Continuing the traditions of the all-European integrational course, museums of Bucovina, one of the specific historically ethnographic regions of Ukraine, complement traditional forms of museums activities with modern forms, such

as the introduction of new informational technologies, the use of museum management and marketing, creating a "virtual museums" and so on. Museums confirm Bukovina's history from ancient times to the present day in many sites of antiquities. They outline the settlement of this region and the development of its natural resources, the evolution of Ukrainian culture within different states in the multilingual, multicultural and multiconfession conditions.

The largest museum in Chernivtsi region, near 90,000 exhibits, is Chernivtsi Regional Museum. Its peculiarity is the fact that it is the first and oldest museum of Bukovina, which functioned during Austria-Hungary, Romania, and the Soviet Union domination and survived in two world wars. The employees of this museum try to find new forms and methods of work, "spice up" their collection, introduce modern multimedia technology and actively use the possibilities of the Internet.

Museum, which in recent years the most actively takes part in the cultural life of Bukovina, is Chernivtsi art museum. Considering the new demands of modern society, the leadership of this museum attracts visitors through temporary experimental exhibitions, which popularize modern forms of art. Chernivtsi Art Museum begins to use modern museum marketing and management, which enable to attract investments for the implementation of museum projects, get charity and patronage.

One of six Ukrainian open-air museums is located in Bukovina, and is called Chernivtsi Oblast Museum of Folk Architecture and Life. The administration of this institution is trying to make the museum more "alive" and close to visitors. To gain this aim they exploit new methods of using theatrical costumes, role play, principles of screenplay building of museum programs. In the open-air museum, except the usual excursions, they held various folklore-ethnographic and ethno-spiritual holidays and festivals. Chernivtsi Oblast Museum of Folk Architecture and Life actively contributes in the revival and preservation processes of traditional customs and rituals, which is achieved by using both traditional and modern forms and methods of work with visitors and plays a significant role in the development of folk art and crafts in Bukovina.

Museum politics of region tries to follow the new trends of the modern era, according to which the museum is no longer repository and research center, as the traditional concept represented it, but a tool of socially cultural changes, the space which is filled with emotions and debates not only about issues of culture and art, but everything that is the most interesting in the modern life.

Key words: national cultural heritage, traditions, innovations, museum of local lore, art museum, exposure, open-air museum, Skansen, museum marketing and management, audio guide.

УДК 168.522

Владислав Вікторович Гончаров
здобувач

НОВАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ: ВІТЧИЗНЯНА НАУКОВА РЕФЛЕКСІЯ

У статті проаналізовано джерельну базу дослідження новацій та інновацій, представлену вітчизняними дисертаційними роботами. Увага акцентується на дослідженнях у сфері мистецтвознавства, освіти та філософії. Наголошується на необхідності вивчення інновацій і новацій як складних соціокультурних феноменів методами сучасного культурологічного дискурсу.

Ключові слова: новації, інновації, культурологія, дисертаційні дослідження.

Соціокультурні зміни останніх років викликали інтенсивне вивчення багатосторонніх аспектів проблеми новацій та інновацій у різних сферах соціогуманітарного знання. Це зумовлено насамперед активним зміщенням акцентів з перетворень, пов'язаних з інформаційно-технологічними інноваціями, з техніко-економічної площини в соціокультурну. Про зміну пріоритетів свідчить і той факт, що, якщо ранні прогностичні концепції були здебільшого зосереджені на дослідженні тенденцій у економічній і виробничій сферах, то сучасні концепції дедалі більше торкаються сфери культури.

Тому актуальність вивчення новацій та інновацій методологією сучасного культурологічного дискурсу не викликає заперечень. Однак першочергове завдання дослідника – віднайти і проаналізувати існуючі напрацювання за темою дослідження, зокрема в межах вітчизняної науки, знайти найбільш оптимальні шляхи для формування власної дослідницької позиції, яка неможлива без урахування та узагальнення попередніх здобутків. Останні зауваження і визначають мету нашого дослідження.

Окремо не зупиняючись на розмежуванні понять "новація" та "інновація", лише наголосимо, що відмінності дійсно існують, зокрема вивчення інновацій традиційно відбувається здебільшого в межах техніко-економічної сфери. Проте останнім часом у зв'язку зі складними та неоднозначними соціокультурними трансформаціями поняття "новації" та "інновації" отримали значне поширення в науково-теоретичній думці різного спрямування та застосовуються в усіх сферах суспільного і культурного життя, що призводить до багатозначності даних поняття і як наслідок – до значної кількості їх дефініцій.

Підтвердженням нагальної актуальності культурологічних досліджень новацій та інновацій, на нашу думку, свідчить також той факт, що серед масиву дисертацій з означеної проблематики, які захищалися в Україні упродовж останніх 10-15 років, переважають роботи з шифром спеціальності "економіка". Їх можна відшукати близько 70. Більшість з них оперує поняттям "інновація", що, знову ж таки,